

Homo Deus en andere toekomstverhalen

Petra Bolhuis & Theo Meereboer Zie ook:
<https://www.maieutiek.nl/aanbod/cursusmateriaal/>
Maieutiek 2019

Overleven was lange tijd strijd tegen de natuur (Middendorp 1907)

Foto: Jan Mulderij.nl

Maieutiek_Lezing Harari 2019

Homo Deus vandaag de dag

1. Onsterfelijkheid,
2. Recht op geluk,
3. "In de eenentwintigste eeuw zal het derde grote project van de mensheid eruit bestaan dat we goddelijke scheppende en vernietigende vermogens zullen verwerven en dat Homo sapiens geüpgraded zal worden naar Homo deus." (58)

Maieutiek_Lezing Harari 2019

Homo Deus

Niet alleen goed in overleven, maar nu ook schepper van niet in de evolutie tot stand gekomen mogelijkheden;
Ingrepen in DNA, genetische manipulatie en het (weer) tot leven brengen van eerder uitgeselecteerde of nooit tot stand gebrachte potenties van de natuur.
Dennett; "Wij hebben onszelf gededarwiniseerd."

Maieutiek_Lezing Harari 2019

Antropoceen

We leven in het antropoceen (Harari gaat uit van al 70.000 jaar) omdat de mens de grootste bron is van ecologische veranderingen.

"Op dit moment is meer dan negentig procent van de grote dieren op de wereld (dieren die meer wegen dan een paar kilo) ofwel mens, ofwel vee." (H 84)

We hebben al meer invloed dan een ijstijd! De invloed neemt toe omdat we ingrijpen in DNA en omdat we anorganisch leven gaan creëren.

Maieutiek_Lezing Harari 2019

Antropoceen, de naam

"Samen met een aantal collega's schreef Crutzen in 2011, ongeveer tien jaar nadat hij met de naam naar voren kwam, het volgende: De term 'Antropoceen' suggereert: 1. dat de aarde nu uit haar huidige geologische tijdvak, dat Holoceen genoemd wordt, wegtrekt, en 2. dat menselijke activiteit grotendeels verantwoordelijk is voor dit vertrek uit het Holoceen, dat wil zeggen, dat de menselijke soort een mondiale geologische kracht op zichzelf is geworden." (René Bos dwalen in het antropoceen 35)

Maieutiek_Lezing Harari 2019

Wat is een algoritme?

“Een **algoritme** (van het Perzische woord *Gaarazmi* : naar de Perzische wiskundige Al-Chwarizmi) is een eindige reeks instructies die vanuit een gegeven begintoestand naar een beoogd doel leidt. Algoritmen staan in beginsel los van computerprogramma's, al worden voor de uitvoering van algoritmen vaak computers gebruikt.” (Wikipedia)
Voorbeeld: een recept voor het koken.

Maleutiek_Lezing Harari 2019

De rol van het algoritme

Harari gaat er van uit dat wij onszelf in de moderne wetenschappelijke visie opvatten als (complexe)algoritmen.

“Een algoritme is een methodische reeks stappen die gebruikt kan worden om berekeningen te maken, problemen op te lossen en tot beslissingen te komen. Een algoritme is geen specifieke berekening, maar de methode die gevolgd wordt bij het maken van een berekening.”(H. 95)

Maleutiek_Lezing Harari 2019

Mens vertelt verhalen

- Wat is een narratief? Het is het verhaal op basis waarvan feiten in een bepaalde relatie tot elkaar worden gepresenteerd.
- De mens wordt geboren en die situatie is 'normaal'. De toevalligheid van het verleden kan door kennis van de geschiedenis lossier worden gemaakt. (het gazon blz. 72 e.v.)

Maleutiek_Lezing Harari 2019

Chaos van de tweede orde

“(…) de geschiedenis is ook nog eens een zogenoemd chaotisch systeem van het tweede type. Chaotische systemen komen in twee vormen voor.

1. Chaos van het eerste type is chaos die niet reageert op voorspellingen. Het weer is bijvoorbeeld een chaotisch systeem à la type één. Hoewel het wordt beïnvloed door talloze factoren kunnen we computermodellen bouwen die steeds meer van die factoren meerekenen, zodat we tot steeds betere weersvoorspellingen komen.
2. Chaos van het tweede type is chaos die wél reageert op voorspellingen en dus nooit nauwkeurig voorspeld kan worden.” (Sapiens blz. 259)

Maleutiek_Lezing Harari 2019

Humanisme is het moderne verhaal

Het Humanisme gaat uit van feiten en verhalen, Heeft vrnl. een seculier wereldbeeld, Benut wetenschappelijke input, Gaat uit van 'Dat waarover men niet kan spreken daarover moet men zwijgen,' Gebruikt een autonome vrij wil, Erkent de mens als individu.

Die uitgangspunten worden nu in twijfel getrokken!

Maleutiek_Lezing Harari 2019

Harari

“De laatste decennia zijn biowetenschappers echter tot de conclusie gekomen dat het liberale verhaal pure mythologie is. Het ondeelbare authentieke zelf is net zo echt als de eeuwige ziel, Sinterklaas en de paashaas. Als ik echt diep in mezelf kijk, valt de schijnbare eenheid die ik als vanzelfsprekend beschouw uiteen in een kakofonie van tegenstrijdige stemmen, waarvan er niet eentje mijn 'ware zelf' is.”(300)

Maleutiek_Lezing Harari 2019

Is het verhaal van het algoritme toereikend?

“Zijn geluk en ellende überhaupt wel wiskundige entiteiten die kunnen worden opgeteld of afgetrokken? Een ijsje eten is aangenaam, de ware liefde vinden is nog aangenamer. Als we maar genoeg ijs eten, zou het cumulatieve plezier daarvan dan ooit de vervoering van ware liefde kunnen benaderen?” (H.207)

Maleutiek_Lezing Harari 2019

Is dat alles?

- Harari zit vast in het natuurwetenschappelijke paradigma. Hij twijfelt wel of er niet meer is dan dataverwerking/ rekenkracht, maar heeft er domweg geen woorden voor.
- Maar de mensen zoeken zin en betekenis voor het leven, dus als wij onszelf gaan beschrijven als “een rimpeling in de kosmische dataflow” (407) dan is dat een narratief waarmee wij onszelf wegschrijven. De kosmos geeft geen woorden aan ons bestaan, dat doen wij.

Maleutiek_Lezing Harari 2019

Kant

“Alles [heeft] ofwel een prijs ofwel een waardigheid. Voor datgene wat een prijs heeft, kan ook iets anders in de plaats gesteld worden als equivalent. Wat daarentegen boven elke prijs verheven is en derhalve geen equivalent toelaat, heeft een waardigheid.

Wat betrekking heeft op de algemene menselijke neigingen en behoeften, heeft een marktprijs. (...) Dat evenwel, wat de voorwaarde vormt waaronder alleen iets doel op zichzelf kan zijn, heeft niet louter een relatieve waarde, dat wil zeggen: een prijs, maar een intrinsieke waarde, dat wil zeggen: waardigheid.”

Maleutiek_Lezing Harari 2019

En nu?

- We hadden een geweldig narratief.
  - We gaan het noodlot, de schaarste en het lijden te lijf.
  - alle mensen zijn in principe gelijk (geen rechts- of standsverschil)
- Maar nu komt dat verhaal aan het eind van zijn werking. (wegens succes zie Rosling ‘Feitenkennis’)
- We laten echter een verhaal pas los als we een ander goed verhaal hebben dat inspireert en dat verhaal is er nog niet.
- Algoritmes zijn een nadere invulling van gelijkheid en opheffen van het lijden, maar sluit menselijke waardigheid uit. Waardigheid is immers zonder equivalent.

Maleutiek_Lezing Harari 2019